

ЧЕРКАС М. Є.,

кандидат юридичних наук, асистент кафедри теорії і філософії права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВИЙ МЕНТАЛІТЕТ ЯК СКЛАДОВА ПРАВОСВІДОМОСТІ: ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

У статті розглянуто основні підходи до визначення категорії «менталітет». Досліджено правову природу та зміст поняття «правовий менталітет» із виділенням основних ознак останнього, а також проаналізовані особливості українського правового менталітету, співвідношення правового менталітету та правосвідомості.

Ключові слова: правовий менталітет, правова культура, ознаки правового менталітету, правосвідомість, правова ідеологія.

Актуальність теми. Актуальність дослідження питання розвитку правового менталітету саме в нашій державі обумовлена постійними пошуками відносно молодій незалежній державі оптимальної моделі побудови суспільно-політичного устрою з урахуванням національних особливостей. Важливим у цьому контексті є і реформування правової системи української держави. І тут потрібно віднайти той базис (окрім економічного, звичайно ж), на якому слід побудувати цю правову систему, необхідне розуміння, а які суспільні цінності можуть виступити головними орієнтирами для побудови ефективної правової системи, яка реально працюватиме, і при цьому задовольнятиме інтересам особи, суспільства у цілому і держави.

На нашу думку, таким своєрідним «орієнтиром» якраз може виступити правовий менталітет. До того ж категорія «менталітет» сьогодні повсякчасно використовується як у науковому оточенні, так у публіцистиці. Тому головною **метою цієї статті** є розкриття особливостей терміну «правовий менталітет» в умовах української державності.

Аналіз попередніх публікацій. Різним аспектам менталітету присвячені численні роботи в галузі антропології, соціології, політології, культурології, етнопсихології. Окремі підходи до розуміння сутності правового менталітету, його функцій були досліджені у працях таких науковців, як-то: Р.С. Байніязов, Л. Бойко, С. Жданенко, В. Ковальський, М. І. Козюбра, А. М. Колодій, Д. В. Меньйло, А. Ю. Мордовцев, Ю. М. Оборотов, О. І. Овчинніков, С. С. Павлов, В. Павловська-Кравчук, Л. Й. Петражицький, П. М. Рабінович, О. Ф. Скакун, Г. Теленбах, Н. Хлистова та інших дослідників.

Проте слід наголосити, що чимало проблем теоретичного та прикладного характеру, пов'язаних з

тлумаченням категорії «правовий менталітет», залишилися поза увагою вчених або ж розкритими недостатньо. Це зумовлює необхідність їх детального опрацювання. Зокрема, недостатньо вивченою є правова природа та особливості українського правового менталітету саме як складової правосвідомості.

Виклад основного матеріалу. Необхідно зауважити: відмінною рисою категорії «менталітет» є її міждисциплінарний характер, що відбилось на появі широкого спектру наукових підходів до його визначення і зумовило множинність та суперечливість тлумачень змісту самого поняття «менталітет».

Розуміння менталітету варіюється від найширшого – як душі народу, національного характеру, до обмеженого умонастроєм, способом світосприйняття. Складові менталітету, на думку одних вчених, локалізуються у несвідомому, тоді як інші науковці наполягають на тому, що менталітет складається із свідомих та несвідомих компонентів.

Поширені в науковій літературі визначення «менталітету» умовно можна поділити на такі групи: 1) визначення, згідно з якими менталітет ґрунтується на неусвідомлених, колективно-несвідомих, архетипових його елементах; 2) дефініції, де акцент робиться на ментальній сфері, що визначається сукупністю усвідомлених елементів (образів, уявлень, цінностей, установок); 3) визначення, у яких відзначається присутність як усвідомлених, так і неусвідомлених (несвідомих) структурних компонентів, що тісно взаємодіють [1].

Дослідження правової природи та змісту поняття «правовий менталітет» дають всі підстави стверджувати, що доктринальне визначення категорії «правовий менталітет», «український правовий менталітет» представниками науки теорії держави та права України ще й досі не сформоване.

Зокрема, під правовим менталітетом В. Павловська-Кравчук розуміє історично сформовані специфічні, найбільш типові й стійкі для певної соціальної або національно-етнічної спільності, системи світоглядних уявлень, оцінювань і реагувань на об'єкти державно-правової дійсності. При цьому вчена справедливо зауважує, що саме категорія правового менталітету дозволяє глибше проникнути у духовну правову «тканину», властиву певному суспільству, з тим, щоб зрозуміти його усталені поведінкові стереотипи у сфері права [2].

З точки зору різних рівнів правосвідомості розглядає правовий менталітет Л. Бойко, який пропонує таку дефініцію цього поняття: «правовий менталітет – це феномен, закладений у глибинному рівні правосвідомості у вигляді стійких правових уявлень, архетипів, звичок, реакцій певної етнокультурної спільності, які в цілому й визначають усталений образ правової реальності [3].

Є й інші визначення поняття «правовий менталітет», однак, враховуючи обмежений обсяг наукової праці, вважаємо недоцільним наводити їх всі. Заслужовує на увагу позиція С. О. Гладкого, який наголошує на тому, що в юридичній літературі сьогодні доволі проблемним є питання щодо науково-теоретичного статусу поняття «правовий менталітет», його співвідношення з поняттями «правова свідомість» і «правова культура» [4]. Терміни «правова свідомість» («правова культура») і «правовий менталітет» нерідко вживаються в одному смислового контексті. Висловлюється і протилежна точка зору, згідно з якою «феномен ментальності є, у певному значенні, протипологом правової культури» – «за відсутності розвинутої правосвідомості саме ментальність приймає на себе функції регуляції правової поведінки» [5].

Варто зауважити, що окремі дослідники взагалі ігнорують поняття «правовий менталітет», вважаючи, що його вживання не є нагально необхідним.

Слід погодитись із С. О. Гладким стосовно того, що найбільш обґрунтованою є позиція, згідно з якою доцільною визнається наукова розробка всіх трьох понять [4]. Так, цілком слушно відзначає В. Павловська-Кравчук, яка стверджує, що правовий менталітет не «поглинає» правосвідомість і правову культуру, тому що всі вони є досить автономними щодо один одного, але при цьому між ними існує тісна взаємодія, що виявляється в тому, що правовий менталітет дає основу для формування й прояву правосвідомості, правового світогляду, правового мислення, у той час як останні є засобами для його внутрішнього життя (підживлення) і функціонування [2].

Досліджуючи правовий менталітет у контексті понятійно-категоріального ряду «правова культура –правова свідомість – правовий менталітет», Л. Бойко

справедливо акцентує увагу на змістовну спорідненість усіх трьох понять і водночас на істотні відмінності між ними, що дозволяють вважати правовий менталітет відносно самостійним культурно-правовим феноменом. При цьому у площині співвідношення «правова свідомість – правовий менталітет» найважливішою відмінністю, на думку науковця, є етно-правова природа (етнічне походження) правового менталітету, яка й зумовлює його теоретико-понятійну «самостійність» по відношенню до загальної правосвідомості. З такого погляду правова свідомість не передбачає наявності та фіксації характерних для даної національної спільноти етноправових констант і не відображає сучасні правові настрої, уявлення, оцінки, які склалися в суспільстві щодо чинного права, тим самим засвідчуючи ніби сам факт сприйняття правових реалій. З етноправової природи правового менталітету виводиться наступна відмінність аналізованих феноменів – історична зумовленість, традиційність, незмінність правового менталітету в межах окремих етносів протягом століть [3, с. 52–53].

Однак, варто зауважити, що виокремлення такої риси як стабільність при розгляді правової природи правового менталітету не є загальною тенденцією серед науковців. Зокрема, М. Цимбалюк стверджує, що правовий менталітет не варто відносити до тих базових постійних величин, від яких треба відштовхуватися при тлумаченні всіх інших виявів права, оскільки він сам наповнений змінними, корельованими з онтологічними параметрами соціуму [6]. Ми категорично не погоджуємось із вченим, оскільки зважаючи на історичну складову правового менталітету, це явище є відносно сталим, яке все таки й має змінні елементи. Проте, ці перемінні все таки є досить незначними порівняно із основоположними елементами правового менталітету та чинниками, на основі яких він був сформований. Вартої уваги видається позиція С. О. Гладкого, який зазначає, що такі консервативні за природою психічні утворення, як архетипи і базові установки, кристалізуються саме на рівні етнічного менталітету, спричинюючись до латентності та відносної стабільності останнього [4].

Розглядаючи менталітет у правовому контексті, науковці переважно вважають, що він відображається у ставленні особистості чи групи людей до законодавства, державної влади і фактично впливає на розвиток держави і права у цілому. До того ж правовий менталітет формує основні підвалини становлення та функціонування такого феномену як «правова культура».

Досить цікавим є співвідношення правового менталітету та правосвідомості. З одного боку, правовий менталітет є основою для формування правосвідомості, а з іншого – вона є засобом для його функціонування.

Енциклопедичне визначення правового менталітету знайшло своє відображення у «Короткому словнику-довіднику з теорії держави і права», під яким розуміється світосприйняття тієї чи іншої соціальної групи, класу, нації, народу і суспільства держави, права, способу їх існування і функціонування. Він становить особливу роль правової та політичної реальності в житті суспільства. Правовий менталітет – це стан розуму колективного суб'єкта політики стосовно шляху і способу реформування права і держави, їхніх структурно-функціональних компонентів (правової системи, форми правління, політичного режиму, функцій права і держави і т. д.). Правовий менталітет соціальної групи, класу, народу, нації визначається матеріальними умовами їхнього життя, рівнем розвитку суспільства у цілому, впливом на склад їхнього мислення світового суспільства. Залежно від ситуації, що склалася, правова ментальність того чи іншого суспільства може мати значний вплив на державно-правовий розвиток суспільства [7, с. 20].

Як було вже акцентовано увагу, сучасною правовою наукою не вивчено концептуальних засад функціонування та розвитку правового менталітету. Проте слід відзначити роботи окремих науковців, присвячені деяким аспектам доктрини правового менталітету. Такими, наприклад, є роботи російських вчених В. Синюкова та Р. С. Байніязова [8, с. 31]. На їхню думку, правовий менталітет – це така категорія, яка відображає складну морфологію суспільного та індивідуального пізнання, позначаючи все – як позитивні знакові, так і неопозитивні, образні феномени правової культури, це категорія, яка виражає складні явища [9, с. 40]. Водночас В. Синюков та Р. С. Байніязов вживають і термін «політико-правовий менталітет», який вони отожднюють з категорією правового менталітету.

В. Синюков цілком логічно припускає, що вивчення явища правового менталітету може розглядатись як додатковий напрям теорії правосвідомості [8, с. 181]. На думку Д. Меняйла, існує чимало аспектів, які характеризують «правовий менталітет» як термін, відмінний від правосвідомості: по-перше, правовий менталітет є глибинним рівнем пізнання, відображаючи підсвідомий правовий рівень; по-друге, для правового менталітету характерний консерватизм, стабільність; по-третє, правовий менталітет виконує функцію упорядкування правосвідомості; по-четверте, правосвідомість містить не тільки інтелектуальну стабільність, яка деякою мірою залежить від якості пізнання правового менталітету, але й раціональну та емоційну змінність [1, с. 31]. Вчений також зазначає, що правовий менталітет звернений до минулого, теперішнього і майбутнього.

На думку І. Іваннікова, правовий менталітет – це сукупність правової свідомості, правової культури і діяльності. Правовий менталітет матеріалізується у створеному, чинному, і розробленому законодавстві. Він виконує регульовальну роль у процесі правотворчості та правореалізації, впливає на поведінку індивідів, національних і інших соціальних груп, класів, усього населення держави [10, с. 20].

Досить цікавим є розуміння правового менталітету з точки зору філософії, викладене у наукових роботах І. М. Коваль. Вчена тлумачить його як вираження глибинних особливостей формування колективного несвідомого; це історично зумовлене, довільне ставлення групи людей до напрямків розвитку законодавчої сфери, виокремлення людиною себе та своєї участі у процесі правозастосування [11, с. 461–462].

Говорячи про ознаки правового менталітету, слід звернути увагу на доробки Д. Меняйла, який до ознак правового менталітету відносить: бінарність правового менталітету; культурологічні образи, що склалися історично; консервативний, стійкий, статичний характер; типовість уявлень, оцінок, реакцій; колективний характер; політико-правова природа [1, с. 33–34]. Розглянемо їх детальніше. Бінарність правового менталітету, на думку науковця, проявляється в його «свідомому і несвідомому» характері, «теоретичному і повсякденному», «стаціонарному і динамічному», «довготривалому і короткотривалому». На відміну від правосвідомості та правової ідеології, правовий менталітет не охоплює знань теоретичного характеру.

Культурологічні образи, що склалися історично, полягають у тому, що правовий менталітет того чи іншого народу, нації відрізняється індивідуальним складом правовідносин, звичаїв, традицій, що впливають на культуру суспільства упродовж усього його історичного існування, від епохи до епохи.

На відміну від інших правових явищ, правовий менталітет характеризується найбільшою стаціонарністю, консервативністю, стійкістю. Будучи сферою повсякденності, він включає як неусвідомлені, так і усвідомлені структури з різною мірою стаціонарності. Неусвідомлені структури стійкі, консервативні, при цьому достатньо реактивні. Як тільки виникає сприятлива ситуація, вони активізуються, часто всупереч бажанню та волі. Розуміючи ці неусвідомлені структури правового менталітету і передбачаючи їхню реакцію на ситуацію, можна «викликати ці структури до життя», створюючи необхідну ситуацію, чи, навпаки, вживати заходів для попередження виникнення такої ситуації, колективно-несвідомих структур.

Усвідомлені структури правового менталітету дещо динамічніші у порівнянні з неусвідомленими, але стаціонарні порівняно з правосвідомістю. Якщо

несвідомі структури правового менталітету більш-менш однорідні в тому чи іншому соціумі та важко піддаються змінам, то усвідомлені структури різно-рідні, змінні. Трансформуючи усвідомлені структури правового менталітету, можна за незначний час змінювати правові орієнтації тієї чи іншої соціальної групи. У правоментальну сферу суспільства входять найбільш типові для нього, такі, що історично склалися, правові уявлення, ціннісно-правові орієнтації, правові установки, які впродовж тривалого часу начебто «відклалися», «осіли» в пам'яті колективного суб'єкта. Колективний характер проявляється в тому, що правовий менталітет притаманний значному об'єднанню людей, наприклад, нації, етносу, народності.

Політико-правова природа проявляється в тому, що правовий менталітет відображає сприйняття колективним суб'єктом політико-правових реалій, процесів реформування і функціонування держави і права. Ця ознака безпосередньо пов'язана з тим, які реалії політичного характеру і в якому обсязі охоплені правовим менталітетом, адже від цього залежить взаємозв'язок правового і політичного менталітету. Політичний характер правового менталітету проявляється в тому, що на рівні з іншими сферами життя суспільства право регулює і політичну його частину. Значна частина політики реалізується у формі права. І тут право – це частина політики, яка виражається в законодавчій формі. До них належать, наприклад, приватноправові відносини, в процесі розвитку яких їхні учасники самостійно беруть на себе права та обов'язки для задоволення інтересів, абсолютно не пов'язаних із політичними відносинами. У свою чергу, функціонування політики може відбуватися і в відомих правових формах вираження суспільних потреб. Політичні концепції, ідеї, рішення можуть втілюватися в різних політичних документах, що не цікавлять державу (не становлять державного інтересу), наприклад, у програмних документах політичних партій. Більше того, політичні відносини можуть бути пов'язані зі сферами суспільних відносин не-правової природи, які містять винятково морально-етичні аспекти, що не піддаються правовому регулюванню [1, с. 43–49]. Тобто на явище правового менталітету, як і на морально-етичні цінності особистості, безпосереднє правове регулювання не поширюється. Людина сприймає право крізь призму свого менталітету.

Аналіз вищенаведених визначень правового менталітету дає всі підстави стверджувати, що до ознак правового менталітету слід віднести: 1) історичний характер; 2) стійкість; 3) наявність певної достатньо сталої системи правових уявлень, архетипів, звичок, реакцій певної етнокультурної спільноти, яка й відображає правову реальність; 4) показує ставлення

особистості чи групи людей до законодавства, державної влади; 5) виконує регульовальну роль у процесі правотворчості та правореалізації, впливає на поведінку індивідів, національних і інших соціальних груп, класів, усього населення держави.

На підставі виокремлених ознак, правовий менталітет, на нашу думку, слід розуміти як невід'ємну складову правової свідомості, яка полягає у ставленні індивідуума або групи осіб до об'єктів державно-правової дійсності, що спричинено історичними передумовами та характеризується стійкістю та стабільністю.

Особливості українського правового менталітету тісно пов'язані з історичними передумовами його виникнення, розвитку і становлення. Так, через те, що майже увесь час свого існування (за виключенням коротких періодів) Українська держава перебувала у складі інших держав, національна правова культура фактично не мала умов для того, щоб розвиватись власним природнім шляхом. Тому, як справедливо зауважує В. Павловська-Кравчук, широко використовувались запозичені правові форми, процедури і відносини – візантійські, німецькі, литовські, шведські та інші [12, с. 277].

До того ж, суттєво вплинув на базисні ознаки українського правового менталітету період «знаходження» держави у складі Радянського Союзу. Саме у той час суспільна свідомість українців передувала під тиском засад колективізму, які насаджувались радянською владою, викорінювались будь-які прояви індивідуалізму. Цілковито вірно тут підмічають окремі науковці, що ці заходи щодо «колективізації» суспільної свідомості були спрямовані саме на пристосування української громади до способу мислення, характерного для сусідньої російської ментальності [12, с. 280–281].

З'явившись нещодавно, поняття «правовий менталітет» сьогодні посідає чільне місце серед базових категорій правових наук і, передусім, теорії держави та права. Правовий менталітет – це категорія, яка є методологічною цінністю, пов'язаною з виходом вивчення правової культури із вузької державно-законодавчої сфери в ширшу сферу позитивних правових явищ.

Висновок. Отже, вивчення правового менталітету дозволило б здійснювати більш ефективно і раціонально законодавчу і правозастосовну діяльність, у результаті – збагатити правову культуру, де значною мірою відображались справедливість, рівність, гуманність.

На підставі вищенаведеного можна зробити такі базові висновки. По-перше, правовий менталітет є багатогранним явищем, яке вивчається різними науками. На сьогодні єдності у підходах до розуміння його правової природи немає, а концептуальні засади

його становлення та розвитку ще перебувають на початковій стадії. По-друге, особливості саме українського менталітету тісно взаємопов'язані з історією становлення та розвитку української державності, а також у свою чергу впливають на засади побудови держави і права сьогодні.

ю становлення та розвитку української державності, а також у свою чергу впливають на засади побудови держави і права сьогодні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Меньяло Д. В. Правовой менталитет: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: Волгоград. 2003. С. 11.
2. Павловська-Кравчук В. Поняття та сутність правового менталітету: методологія дослідження. *Вісник Академії правових наук України*. 2010. № 4. С. 257–265.
3. Бойко Л. М. Правовий менталітет у контексті понятійно-категоріального ряду «правова культура – правова свідомість – правовий менталітет». *Південноукраїнський правничий часопис*. 2006. № 4. С. 52–54.
4. Гладкий С. О. Поняття правового менталітету як засіб правового самопізнання. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. 2014. Вип. 65. С. 9–17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dip_2014_65_4.
5. Ковальський В. Правова ментальність як ознака кризи правосвідомості. *Юридичний вісник України*. 2010. № 14. С. 14–16.
6. Цимбалюк М. М. Онтологія правосвідомості: Теорія та реальність: монографія. Київ: Атіка, 2008. 288 с.
7. Коваленко А. И. Краткий словарь-справочник по теории государства и права. Москва, 1994. 95 с.
8. Синюков В. Л. Российская правовая система. Введение в общую теорию. Саратов, 1994. 495 с.
9. Байниязов Р. С. Правосознание и российский правовой менталитет. *Правоведение*. 2000. № 2. С. 31–38.
10. Иванников И. Общая теория государственной власти: учебно методическое пособие. Волгоград, 1997.
11. Коваль І. М. Правосвідомість особи як критерій визначення її правового менталітету. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія «Юридичні науки». 2015. № 825. С. 155–161.
12. Павловська-Кравчук В. Український правовий менталітет: особливості становлення та розвитку. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 2. С. 277–286.

REFERENCES

1. Menyaylo, D.V. (2003). Pravovoy mentalitet. *Extended abstract of Candidate's thesis*. Volgograd [in Russian].
2. Pavlovskaya-Kravchuk, V. (2010). Poniattia ta sutnist pravovoho mentalitetu: metodolohiia doslidzhennia. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy – Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine* 4, 257–265 [in Ukrainian].
3. Boiko, L.M. (2006). Pravovyi mentalitet u konteksti poniatiino-katehorialnoho riadu «pravova kultura – pravova svidomist – pravovyi mentalitet». *Pivdennoukrainskyi pravnychyi chasopys - South Ukrainian legal magazine*, 4, 52–54 [in Ukrainian].
4. Hladkyi, S.O. (2014). Poniattia pravovoho mentalitetu yak zasib pravovoho samopiznannia. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky – State and Law. Legal and political sciences*, 65, 9–17 [in Ukrainian].
5. Kovalskiy, V. (2010). Pravova mentalnist yak oznaka kryzy pravosvidomosti. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy – Legal Bulletin of Ukraine*, 14, 14–16 [in Ukrainian].
6. Tsymbaliuk, M.M. (2008). Ontolohiia pravosvidomosti: Teoriia ta realnist: monohrafiia. Kyiv: Atika [in Ukrainian].
7. Kovalenko, A. I. (1994). Kratkiy slovar-spravochnik po teorii gosudarstva i prava. Moskva [in Russian].
8. Sinyukov, V.L. (1994). Rossiyskaya pravovaya sistema. Vvedeniye v obshchuyu teoriyu. Saratov [in Russian].
9. Bayniyazov, R.S. (2000). Pravosoznaniye i rossiyskiy pravovoy mentalitet. *Pravovedeniye – Jurisprudence*, 2, 31–38 [in Russian].
10. Ivannikov, I. (1997). Obshchaya teoriya gosudarstvennoy vlasti: uchebno metodicheskoye posobiye. Volgograd [in Russian].
11. Koval, I.M. (2015). Pravosvidomist osoby yak kryterii vyznachennia yii pravovoho mentalitetu. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politehnika”*. Serii «Yurydychni nauky» – *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series “Legal Sciences”*, 825, 155–161 [in Ukrainian].
12. Pavlovskaya-Kravchuk, V. (2012). Ukrainskyi pravovyi mentalitet: osoblyvosti stanovlennia ta rozvytku. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy – Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 2, 277–286 [in Ukrainian].

ЧЕРКАС М. Е.,
кандидат юридических наук, асистент кафедри теорії і філософії права
Національного юридического університету імені Ярослава Мудрого

ПРОВОВОЙ МЕНТАЛИТЕТ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРАВОСОЗНАНИЯ: ОСОБЕННОСТИ СТАНОВЛЕНИЯ

В статье рассмотрены основные подходы к определению категории «менталитет». Исследована правовая природа и содержание понятия «правовой менталитет» с выделением основных признаков правового менталитета, а также проанализированы особенности украинского правового менталитета, соотношение правового менталитета и правосознания.

Ключевые слова: правовой менталитет, правовая культура, признаки правового менталитета, правосознание, правовая идеология.

CHERKAS M. E.
PhD, Assistant of the Department of Theory and Philosophy of Law
of Yaroslav Mudryi National Law University

LEGAL MENTALITY AS A COMPONENT OF JUSTICE: FEATURES OF FORMATION AND DEVELOPMENT IN UKRAINE

Problem setting. The relevance of the research questions of development of legal mentality in our country is due to the constant search for the young independent state of the optimal model of building a socio-political system, taking into account national characteristics.

Analysis of resent researches and publications. Various aspects of mentality are devoted to numerous works in the field of anthropology, sociology, political science, cultural studies, ethnopsychology. Individual approaches to understanding the nature of legal mentality, its functions have been investigated in the works of scholars such as R. S. Bainiazov, L. Boyko, S. Zhdanenko, B. Kowalski, M. I. Kozyubra, A. M. Kolodiy, D. V. Menyailo, A. Yu. Mordovtsev, Yu. M. Oborotov, O. I., Ovchinnikov, S. S. Pavlov, V. Pavlovskaya-Kravchuk, L. I. Petrazhitsky, P. M. Rabinovich, O. F. Skakun, G. Tellenbach, N. Khlystov and other researchers.

Article's main body. Having appeared recently, the concept of “legal mentality” today occupies a leading place among the basic categories of legal Sciences and, above all, the theory of state and law. The legal mentality is a category which is the methodological value connected with an exit of studying of legal culture from the narrow state-legislative sphere in wider sphere of the positive legal phenomena.

Conclusions and prospects for the development. Consequently, the study of the legal mentality would allow to carry out more effective and rational legislative and law enforcement activities, as a result-to enrich the legal culture, which largely reflected justice, equality, humanity.

Based on the above, we can draw such basic conclusions. First, the legal mentality is a multifaceted phenomenon, which is studied by various Sciences. At present, there is no unity in approaches to understanding its legal nature, and the conceptual foundations of its formation and development are still at an early stage. Secondly, the peculiarities of the Ukrainian mentality are closely linked with the history of formation and development of Ukrainian statehood, and in turn affect the principles of state and law today.

Keywords: legal mentality, legal culture, signs of legal mentality, legal consciousness, legal ideology.